

RATAN TARKASTUKSET OVAT JATKUVAA YHTEISTYÖTÄ

Tarkastukset ovat tärkeä yhteistyön kanava Ratalle ja sen valvottaville. Myös valvovat viranomaiset toimivat tarkastuksissa yhä useammin yhdessä yli valtorajojen.

SIJOTUSRAHASTOJEN TIEDONANTOVELVOLLISUUDEN TARKASTUS

Rahoitustarkastus (Rata) tarkasti keväällä 2008 sijoitusrahastoista julkistettua materiaalia. Tarkastuksen tavoitteena oli selvittää, miten sijoitusrahastojen sijoituspolitiikan, riskien, palkkioiden ja tunnuslukujen esittäminen vastaa sääntelyä. Samalla arvioitiin, miten selkeätä ja asianmukaista julkistettu tieto on. Tarkastuksessa havaittiin muun muassa, että sijoitusrahastojen sijoituspolitiikkaa kuvattiin yleensä riittävästi, mutta riskien kuvaaminen oli puutteellista. Rahastoyhtiöiden internetsivuilla tiedon määrä ja laatu vaihteli suuresti.

ARVONLASKENNAN LUOTETTAVUUS JA LÄPINÄKYVYYS KOROSTUVAT MYÖS INDEKSILAINOJEN INDEKSIHYVITYKSISSÄ

Rahoitustarkastus (Rata) tarkasti indeksilainojen indeksihyvitysten arvonlaskennan luotettavuutta. Tarkastuksen havaintojen mukaan indeksilainojen indeksihyvitysten arvonlaskentaa koskevat menettelytavat ja prosessit eivät olleet selkeän puutteelliset yhdenkään liikkeeseenlaskijan osalta. Monimutkaisemmat indeksilainat asettavat kuitenkin entistä suurempia haasteita arvonlaskennan luotettavuudelle ja virheettömyydelle. Lisäksi sijoittajat kaipaavat arvonlaskennalta mahdollisimman suurta läpinäkyvyyttä.

RATAN TARKASTUKSET OVAT JATKUVAA YHTEISTYÖTÄ

Tarkastukset ovat keskeinen osa Ratan pankkeihin ja muihin rahoitusalan toimijoihin kohdistuvaa valvontaa. Niissä arvioidaan valvottavan taloudellista tilaa, riskejä ja riskienhallintaa sekä menettelytapoja ja sisäistä valvontaa. Tavoitteena on varmistaa, etteivät valvottavat ota riskinkantokykynsä nähden liian suuria riskejä ja että lakeja, asetuksia sekä Ratan standardeja eli määräyksiä ja ohjeita noudatetaan.

– Ainakin pienille toimijoille tarkastus on myös mahdollisuus saada arvio siitä, miten oma toiminta on järjestetty, ne ovat monesti aika yksinään. Tarkastuksiin suhtaudutaankin positiivisesti, sanoo **Leena Kallasvuo**, Ratan vakava-raisuusvalvontaosaston luottoriskit-toimiston toimistopäällikkö. Hän vastaa yhdessä markkinavalvoja **Tuula Taurun** kanssa Ratan tarkastustoiminnan kehittämisestä.

Tarkastuksilla ja niistä raportoitavissa pyritään keskittymään olennaiseen ja kirjoittamaan havainnoista selkeällä tavalla.

Avainsanana valmistautuminen

Ratassa laaditaan vuosittain omat tarkastussuunnitelmat syksyksi ja kevääksi. Valvontahavaintojen ja toimintaympäristön analyysin perusteella valitaan vuosittaiset painopistealueet.

LIKVIDITEETTIRISKIN HALLINTAAN JA VALVONTAAN KANSAINVÄLISIÄ SUOSITUKSIA

Viime elokuussa alkanut markkinahäiriö on korostanut tarvetta kehittää likviditeettiriskin hallinnan sääntelyä ja valvontaa. Voimassa olevat peruseräatteen ovat osoittautuneet toimiviksi, mutta sääntelyssä on kehitettävää erityisesti likviditeettiriskin mittaamisen kattavuudessa ja varautumisessa poikkeuksellisiin tilanteisiin. Euroopan pankkivalvontakomitea (CEBS) antoi kesällä alustavia uusia suosituksia niin pankeille kuin pankkivalvojillekin.

UUSI LAKI RAHANPESUN JA TERRORISMIN RAHOITTAMISEN ESTÄMISESTÄ JA SELVITTÄMISESTÄ VOIMAAN 1.8.2008

Uusi riskiperusteinen lähestymistapa edellyttää ilmoitusvelvollisilta riittäviä menetelmiä, joilla ne pystyvät arvioimaan toimialaansa, tuotteisiinsa, asiakkaisiinsa ja palveluihinsa liittyviä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskejä. Lain siirtymäsäännöksen mukaan ilmoitusvelvollisten on kehitettävä tällaiset riskienhallintaa koskevat menetelmänsä 1.8.2009 mennessä.

RATAN TUTKIMAT ARVOPAPERIMARKKINOIDEN VALVONTATAPAUKSET 2003 – 08/2008

Ratalta on ollut vuoden 2008 aikana tutkinnassa yhteensä 50 valvontatapausta, joista tutkinta on kesken 17 tapauksessa. Rata on tehnyt vuoden 2008 aikana poliisille kaksi tutkintapyyntöä sekä antanut yhden julkisen huomautuksen ja yhden julkisen varoituksen.

– Viime aikoina painopistealueita ovat olleet esimerkiksi luottoriskit ja pankkien SEPA-maksualueeseen liittyvät hankkeet, markkinoiden turbulenssin vuoksi myös markkina- ja likviditeettiriskien hallinta, Kallasvuo mainitsee.

Tarkastustoiminta keskittyy suuriin pankkeihin, jotka ovat merkittäviä koko rahoitusjärjestelmän toimivuuden kannalta.

– Joka kaudella tarkastetaan kuitenkin myös pieniä toimijoita, kuten paikallispankkeja.

Teematarkastuksissa samaa asiaa tarkastellaan useissa valvottavissa. Esimerkiksi maksujärjestelmien toimivuutta seurataan kaikissa pankeissa.

Valmistautuminen haukkaa ison osan yksittäisestä tarkastuksesta. Vielä kymmenen vuotta sitten kaksi kuukautta kestäivät kokonaistarkastukset olivat tavallisia. Nykyään paikan päällä vietettävä aika on vain murtoosa valmistelun vastaavasta.

– Pyydämme materiaalia etukäteen ja hyödynnämme Ratassa jo olevia dokumentteja. Jopa tarkastusmuistiota voidaan kirjoittaa osin jo alustavien dokumenttien pohjalta.

Tiesitkö muuten, että kaikkien pankkien ja muiden valvottavien vastuuvälvojat löytyvät osoitteesta http://www.rahoitustarkastus.fi/Fin/Tietoa_Ratasta/Valvottava_ja_notifikaatioluettelot/kaikki_valvottavat.htm?

Tarkastus muovataan tapauskohtaisesti

Valvottavalle ensimmäinen kontakti on aloituskirje. Siinä kerrotaan hyvissä ajoin tulevasta tarkastuksesta, jotta voidaan varmistua ajankohdan sopivuudesta. Yhteistä pohjaa haetaan myös aloituspalaverissa.

– Siellä kerrataan, mitä aiotaan tehdä. Se saattaa olla ai- noa tilaisuus, jolloin myös kaikki valvottavan puolelta tarkastukseen osallistuvat ovat paikalla.

Itse tarkastus räätälöidään tarkoituksenmukaisesti. Joskus se voi koostua haastatteluista ja asiakirjoihin perehtymisestä, mutta useimmiten dokumenttien tietoja halutaan todentaa myös käytännössä. Loppupalaverissa käydään läpi havaintoja myös vapaamuotoisesti keskustellen.

– Se on tilaisuus tuoda esille myös pieniä havaintoja ja keskustella toiminnan kehittämisestä yleisesti, Kallasvuo huomauttaa.

Tarkastuskirje sisältää loppupalaverissakin esitettävät havainnot, johtopäätökset ja suositukset korjaustoimenpiteistä. Siihen pyydetään valvottavalta kirjallinen vastine.

Globaali katse tarpeen

Olennaista on, ettei tarkastus pääty siihen, kun tarkastuskirje tai vastine kolahtaa postilaatikkoon.

– On tärkeää, että havainnot siirtyvät osaksi valvontaa. Ei hyödytä, jos viiden vuoden välein käydään toteamassa, että asiat eivät ole edenneet. Kyse on jatkuvasta seurannasta.

Jokaisella yksittäisellä pankilla on oma vastuuvälvoja.

– Vastuuvälvoja on pankin ensimmäinen kontakti Ratassa. Hänellä on kokonaiskäsitys pankin tilanteesta.

Rata tekee tarkastusyhteistyötä Vakuutusvalvontaviraston ja muiden valvovien viranomaisten kanssa. Myös pohjoismaiset valvojat toimivat yhä useammin yhdessä. Markkinoiden tapahtumia seurataan globaalisti.

– Tarkastustoiminnan on tuettava valvontatyötä olosuhteissa, joissa maailma muuttuu nopeasti.

Lisätietoja antaa toimistopäällikkö Leena Kallasvuo, puhelin 010 831 5247.

Teksti: Veera Jussila

SIJOITUSRAHASTOJEN TIEDONANTOVELVOLLISUUDEN TARKASTUS

Rahoitustarkastus (Rata) tarkasti keväällä 2008 sijoitusrahastoista julkistettua materiaalia. Tarkastuksen tavoitteena oli selvittää, miten sijoitusrahastojen sijoituspolitiikan, riskien, palkkioiden ja tunnuslukujen esittäminen vastaa sääntelyä. Samalla arvioitiin, miten selkeätä ja asianmukaista julkistettu tieto on. Tarkastus tehtiin 14 rahastoyhtiöön.

Rahastoyhtiön on ylläpidettävä ajan tasalla olevaa rahasto- esitettä ja yksinkertaistettua rahasto- esitettä jokaisesta hallinnoimastaan sijoitusrahastosta. Samoin jokaisesta sijoitusrahastosta on julkistettava puolivuotis- ja vuosikatsaukset, erikoissijoitusrahastoista myös neljännesvuosikatsaukset. Rata ei kuitenkaan hyväksy sijoitusrahastojen esitteitä eikä katsauksia, vaan ne on toimitetaan Ratalle lähinnä tiedoksi.

Muun muassa sijoitusrahastolaki ja Ratan tulkinta sääntelevät tiukasti rahasto- esitteen, yksinkertaistetun rahasto- esitteen ja määräaikaiskatsausten sisältöä. Muulle rahastoyhtiön julkaisemalle materiaalille ei vastaavaa sääntelyä ole.

Sijoituspolitiikan kuvaaminen kunnossa, riskien kuvaaminen puutteellista

Sijoitusrahastojen sijoituspolitiikkaa oli kuvattu yleensä riittävästi tarkastetussa materiaa- lissa, kun taas riskien kuvaus oli suppeaa. Kehittyville markkinoille sijoittavien sijoitusrahastojen riskejä oli kuvattu keskimääräistä paremmin. Toisiin sijoitusrahastoihin sijoittavien sijoitusrahastojen materiaalissa kohderahastojen sijoituskohteista oli kerrottu vain vähän.

Myös rahastoyhtiöiden internet- sivuilla on oltava maininta rahasto- esitteestä sekä palkioista, joissa se on saatavilla.

Vain kaksi rahastoyhtiötä oli kertonut sijoitusrahaston riskeistä riittävän hyvin yksinkertaistetuissa rahasto- esitteissä. Rahasto- esitteissä riskeistä oli kirjoitettu niin, että ne soveltuivat rahastoyhtiön kaikkiin sijoitusrahastoihin eikä sijoitusrahastojen erityisiä ominaispiirteitä nostettu esiin. Rahastoyhtiöiden omista kuukausiraporteista tai vasta- vissa¹ oli sijoitusrahaston riskien kuvaus jätetty usein kokonaan pois.

Rahastoyhtiön on kerrottava sijoitusrahaston riskit mahdollisimman ymmärrettävästi yksinkertaistetuissa rahasto- esitteissään. Erityisen tärkeää on, että sijoitusrahaston erityis- piirteet nousevat esiin sijoitusrahaston sijoituspolitiikan ja riskien kuvaamisessa.

Tuottosidonnaista palkkiota selitettävä enemmän

Tuottosidonnainen palkkio on usein monimutkainen laskea

¹ Rahastoyhtiön laatima katsaus, jota kutsutaan monella nimellä, esimerkiksi sal- kunhoitajan katsaus, rahastokatsaus tai kuukausikatsaus.

ja vaikea ymmärtää. Rahastoyhtiöiden materiaalissa oli silti kerrottu tuottosidonnaisesta palkkiosta kovin suppeasti. Vain kolmen rahastoyhtiön yksinkertaistetussa rahastoesitteessä oli esimerkki tuottosidonnaisen palkkion laskemisesta, ja sanallista selitystään ei ollut kaikissa.

Tuottosidonnaisesta palkkiosta tulee kertoa yksinkertaistetussa rahastoesitteessä selkeästi sekä sanallisesti että havainnollistavalla esimerkillä. Kun tuottosidonnainen palkkio on sidottu vertailuindeksiin, pelkkä vertailuindeksin nimeäminen ei riitä. Indeksia on lisäksi kuvattava niin, että sijoittaja voi arvioida indeksia suhteessa sijoitusrahaston sijoituspolitiikkaan ja harkita tuottosidonnaisen palkkion määräytymisperusteita suhteessa odottamaansa tuottoon.

Sijoitusrahaston sijoituskohteenä olevan rahaston palkkio jäi kertomatta

Rahastoyhtiöt kertoivat kohderahastojen hallinnointipalkkioista erittäin huonosti. Vain kaksi rahastoyhtiötä oli kertonut nämä palkkiot selkeästi ja kolme rahastoyhtiötä ei kertonut kohderahastojen palkkioita ollenkaan.

Rahastoyhtiöiden on kerrottava sijoitusrahaston hallinnointipalkkioiden yhteismäärä siten, että myös sijoituskohteenä olevista sijoitusrahastoista maksettava hallinnointipalkkio lasketaan mukaan.

Sijoitusrahastoa kuvaavat tunnusluvut kerrottiin hyvin, mutta laskentakaavat puuttuivat

Lähes kaikissa tarkastetuissa yksinkertaistetuissa rahastoesitteissä oli esitetty vaaditut sijoitusrahastoa kuvaavat tunnusluvut. Sen sijaan tunnuslukujen laskentakaavat ja tunnuslukuhistoria puuttuivat usein. Myös kohderahastojen palkkiot huomioonottava tunnusluku eli synteettinen TER-luku oli esitetty harvoin.

Vain kolme rahastoyhtiötä oli esittänyt tunnusluvut täysin Suomen Sijoitusrahastoyhdistys ry:n suosituksen mukaisesti säännöllisissä lakisäätteisissä raporteissaan.

Rahastoyhtiöiden on selitettävä sijoitusrahastoa kuvaavien tunnuslukujen sisältö ja laskentakaavan pääperiaatteet, jotta sijoittaja tietää, mitä tekijöitä lukuihin on huomioitu.

Vertailuindeksistä kerrottava

Vertailuindeksi oli kerrottu aina, jos sijoitusrahastolla oli käytössä vertailuindeksiin sidottu tuottosidonnainen palkkio tai jos sijoitusrahaston sijoituspolitiikkaan liittyi vertailuindeksi. Sen sijaan vain harvoin oli kerrottu, oliko kyseessä hinta- vai tuottoindeksi.

Yksinkertaistetusta rahastoesitteestä on hyvä käydä ilmi vertailuindeksi tai muu vertailuarvo, mikäli sellainen sijoitusrahaston sijoituspolitiikkaan liittyy. Hintaindeksin käyttämistä vertailuindeksinä voidaan pitää harhaanjohtavana etenkin silloin, kun on olemassa tuotot huomioiva versio samasta indeksistä. Mikäli hintaindeksiä käytetään, tulee sijoittajille kertoa, millaisesta indeksistä on kyse.

Rahastoyhtiöiden internetsivut eritasoisia

Useimmilla rahastoyhtiöillä on internetsivut. Tiedon määrä ja laatu näillä sivuilla vaihteli suuresti. Pääsääntöisesti niillä internetsivuilla, joilla tarjotaan mahdollisuus antaa toimeksiantoja, oli tarjolla sekä rahastoesite että yksinkertaistettu rahastoesite. Esitteet olivat ajantasaiset ja selkeästi nimetyt. Joillakin niistä internetsivuista, joilla ei ollut mahdollisuutta antaa toimeksiantoja, tieto ei ollut ajantasaista ja/tai esitteet oli nimetty epäselvästi.

Rahastoyhtiöiden internetsivuja koskee sama sääntely kuin muitakin myynti- ja markkinointikanavia. Sijoitusrahastolaki edellyttää, että kaikessa sijoitusrahaston markkinoinnissa on oltava maininta rahastoesitteestä sekä paikoista, joissa se on saatavilla. Yksinkertaistettu rahastoesite on tarjottava asiakkaalle aina ennen rahasto-osuuden merkintää.

Jos rahastoyhtiö tarjoaa internetsivuillaan mahdollisuuden antaa rahasto-osuuksia koskevia merkintätoimeksiantoja, internetsivuilla on löydyttävä ajantasainen rahastoesite sekä yksinkertaistettu rahastoesite. Niiden rahastoyhtiöiden, joiden internetsivuilla ei tarjota mahdollisuutta antaa toimeksiantoja, tulee huolehtia siitä, että sivuilla mahdollisesti tarjolla olevat yksinkertaistettu rahastoesite ja varsinaisen rahastoesite ovat ajantasaisia ja selkeästi nimettyjä.

Arvonlaskennan virheitä koskevista menettelytavoista kerrottava sijoittajille

Puolet rahastoyhtiöistä kertoi arvonlaskennan virheitä koskevista menettelytavoistaan hyvin. Kuitenkin yhtä moni rahastoyhtiö jätti kertomatta menettelytavoistaan joko kokonaan tai osittain.

Rahastoesitteessä on kerrottava kuhunkin sijoitusrahastoon sovellettavasta olennaisen arvonlaskentavirheen rajasta. Lisäksi rahastoesitteessä on kerrottava, että rahastoyhtiö ylläpitää pyydettyä näytettävää listaa sijoitusrahastojen arvonlaskennan kaikista virheistä.

Pääomaturvattujen sijoitusrahastojen erityispiirteitä korostettava

Pääomaturvattujen sijoitusrahastojen pääomaturvaan liittyvät piirteet oli esitetty selkeästi ja ymmärrettävästi yksinkertaistetuissa rahastoesitteissä. Sen sijaan rahastoyhtiöiden tuottamassa muussa sijoitusrahastoja koskevassa materiaalissa, esimerkiksi omissa kuukausiraporteissa, pääomaturvasta kerrottiin usein vain vähän.

Rahastoyhtiön on kerrottava pääomaturvan erityispiirteet sijoittajille selkeästi ja ymmärrettävästi. Sijoittajille tulee kertoa selkeästi myös tilanteista, jolloin turva ei mahdollisesti ole voimassa. Tieto kulloinkin voimassa olevasta turvasostasta on oltava helposti saatavilla. Tärkeää on myös se, että sijoittaja ymmärtää, että sijoitusrahaston sijoituspolitiikka voi muuttua esimerkiksi takuupäivän lähestyessä tai rahasto-osuuden arvon laskiessa ns. turvarajan alle. Mikäli sijoitusrahastossa itsessään ei ole pääomaturvajär-

jestelyä vaan se sijoittaa toisiin pääomaturvattuihin sijoitusrahastoihin, tulee tämäkin tuoda selkeästi esiin.

Lisätietoja antaa
markkinavalvoja Nina Sjöman, puhelin 010 831 5249.

ARVONLASKENNAN LUOTETTAVUUS JA LÄPINÄKYVYYS KOROSTUVAT MYÖS INDEKSILAINOJEN INDEKSIHYVITYKSISSÄ

Indeksilainojen monimutkaistuminen asettaa yhä suurempia haasteita indeksihyvitysten arvonlaskennalle. Arvonlaskenta voi olla vaativaa esimerkiksi arvostusajankohtien lukumäärästä, erinäisistä laskentakaavoista tai kohdeetuuden muodostavien erillisten indeksien lukumäärästä johtuen. Liikkeeseenlaskijoiden arvonlaskentaan liittyvien menettelytapojen ja prosessien tulee olla riittävän luotettavia, jotta myös kaikista monimutkaisimpien indeksilainojen indeksihyvitysten määrittäminen on virheetöntä.

Arvonlaskennan virheistä ei havaintoja

Ratan toteuttaman indeksihyvitysten arvonlaskennan luotettavuutta koskevan tarkastuksen¹ havaintojen mukaan arvonlaskentaan liittyvät prosessit ja menettelytavat eivät olleet selkeän puutteelliset yhdenkään liikkeeseenlaskijan osalta. Ratan tietoon ei ole myöskään tullut sellaisia yksittäisiä tapauksia, joissa arvonlaskennan oikeellisuuteen olisi kohdistunut epäilyksiä.

Jälkikäteisraportointi on entistä tärkeämpää, kun indeksilainatuotteet monimutkaistuvat.

Arvonlaskennan luotettavuutta koskeva tarkastus nähtiin kuitenkin tarpeelliseksi, koska kyseessä on keskeinen ja tuotekehityksen seurauksena myös aiempaa haasteellisempi toiminto.

Tarkastuksen havaintojen perusteella Rata on kiinnittänyt liikkeeseenlaskijoiden huomiota siihen, että luotettava arvonlaskenta edellyttää aina riittäviä valvonta- ja kontrollimekanismeja, luotettavia laskentajärjestelmiä sekä dokumentoituja menettelytapoja. Lisäksi indeksihyvityksen oikeellisuuden tarkistamisessa on tärkeää varmistua nimenomaan indeksihyvityksen yhdenmukaisuudesta lainaehtojen kanssa. Esimerkiksi toteutetun suojastransaktion lopputulos ei erinäisistä syistä johtuen välttämättä ole yhdenmukainen sijoittajille maksettavan indeksihyvityksen kanssa.

Laadukkaalle jälkikäteisraportoinnille tarvetta

Sijoittajan näkökulmasta indeksihyvityksen arvonlaskennan luotettavuudesta ei saa herätä epäilyksiä. Erittäin tärkeää on myös arvonlaskennan riittävä läpinäkyvyys, jotta sijoittaja voi tarvittaessa itse arvioida indeksilainan tuoton

muodostukseen vaikuttaneita tekijöitä kohtuullisen helpos-
ti.

Indeksilainatuotteiden monimutkaistuessa myös sijoittajille suunnattavaa jälkikäteisraportointia olisikin hyvä kehittää vastaavasti, jotta sijoittajat voivat tarvittaessa arvioida lainan tuottoon vaikuttaneita tekijöitä riittävän yksityiskohtaisesti. Kattava ja yksityiskohtainen jälkikäteisraportointi lisää myös luottamusta arvonlaskentaan.

Lisätietoja antaa
markkinavalvoja Tero Oikarinen, puhelin 010 831 5241.

LIKVIDITEETTIRISKIN HALLINTAAN JA VALVONTAAN KANSAINVÄLISIÄ SUOSITUKSIA

Subprime-luottomarkkinoiden ongelmista elokuussa 2007 alkanut luottokriisi on vaikuttanut kuituneen markkinalikviditeetin kautta pankkien likviditeettiriskin hallintaan ja varainhankintaan. Pitkään jatkunut poikkeuksellinen tilanne on korostanut entisestään hyvän riskienhallinnan ja vahvan riskikulttuurin tärkeyttä. Samalla riskienhallintaa koskevan sääntelyn ja valvonnan merkitys on lisääntynyt. Valvojen kansainväliset yhteistyöjärjestöt ovatkin analysoineet markkinahäiriön vaikutuksia ja mahdollisia puutteita valvotavien toimintatavoissa sekä sääntelyssä ja valvonnassa.

Sääntelyn peruseriaatteet edelleen toimivia, mutta kehitettäväkin on

Likviditeettiriskin valvontaa ja sääntelyä kehitetään parhailaan pankkivalvojen ja keskuspankkien yhteistyönä sekä EU:ssa että maailmanlaajuisesti. Euroopan pankkivalvojen komitea (CEBS) ja Baselin pankkivalvontakomitea julkaisivat kesällä lausunnon alustavia uusia suosituksia likviditeettiriskin hallinnalle. Myös Euroopan keskuspankki (EKP) on tehnyt laajan selvityksen pankkien stressitestauksesta ja jatkuvuussuunnitelmista.

Likviditeettiriskin hallinnan peruseriaatteet ja Baselin komitean vuonna 2000 antamat suositukset ovat osoittautuneet edelleen hyväksi perustaksi. Sääntelyä on kuitenkin tarpeen tarkentaa erityisesti stressitestauksen ja jatkuvuussuunnittelun osalta. Samoin markkinalikviditeetin huomioiminen ja nykyistä kokonaisvaltaisempi riskien tunnistaminen ja mittaaminen sekä kannustinjärjestelmät vaativat tarkempaa ohjeistamista. Likviditeettiriskin hallinta on hyvin instituutiokohtaista. Suosituksissa on asetettu kaikille yhteisiä vähimmäisvaatimuksia, mutta jätetty joustavuutta erilaisille toteutustavoille. Pankkien ja sijoituspalveluyritysten riskienhallintaa koskevien suositusten lisäksi yhteisiä suosituksia annetaan myös valvojen työlle erityisesti kattavaan riskien ja riskienhallinnan valvontaan ja valvojen väliseen yhteistyöhön liittyen.

Ratan valmisteilla oleva likviditeettiriskin hallintaa koskeva standardi, joka ohjaa suomalaisten pankkien riskien hallin-

¹Tarkastus kohdistui merkittävimpiin suomalaisiin indeksilainojen liikkeeseenlaskijoihin ja toteutettiin kirjallisella kyselyllä kevään 2008 aikana.

taa, tulee perustumaan eurooppalaisten valvojen yhteistyössä laatimiin suosituksiin, Euroopan komission direktiiveihin ja Baselin komitean suosituksiin.

Kaikki likviditeettiriskin lähteet tunnistettava koko organisaatiossa

Suositusluonnoksissa kiinnitetään huomiota vastuiden selkeään määrittelyyn. Hallituksen, toimitusjohtajan ja muun ylimmän johdon vastuulla on määritellä riskinsietotasojen mukaiset periaatteet ja riskirajat, joita tulee arvioida säännöllisesti. Johdolla tulee olla kuva paitsi eri yksiköiden likviditeettitilanteesta, myös kokonaiskuva koko ryhmän tilanteesta. Lyhytaikainen ja päivänsisäinen kassanhallinta tulee integroida pitkän aikavälin rahoitusriskin hallintaan. Liiketoiminnan aiheuttama likviditeettiriski tulee tunnistaa kaikissa yksiköissä ja huomioida uusien tuotteiden ja liiketoimintojen suunnittelussa ja tulosten mittaamisessa.

Peruspankkitoimintaan liittyvät likviditeettiriskit ovat olleet pankeissa hyvin hallinnassa. Luottokriisi kuitenkin osoitti, ettei strukturoitujen tuotteiden, johdannaisten ja taseen ulkopuolisten erien, kuten erilaisten myönnettyjen limiittien vaikutuksia pankin likviditeettiin huomioitu riittävästi. Pankkien on huomioitava laajemmin strukturoituihin tuotteisiin ja taseen ulkopuolisiin sitoumuksiin liittyvät riskit ja erilaiset sopimus- ja oikeudelliset riskit, jotka voivat toteutua likviditeettiriskeinä.

Varautumistoimenpiteitä on testattu kriisin aikana

Erilaisten häiriötilanteiden varalta pankeilla on oltava riittävä vähäriskisistä likvideistä varoista koostuva puskuri. Nämä varat voidaan nopeasti muuttaa rahaksi tai niitä vastaan voidaan hankkia vakuudellista rahoitusta. Koetussa laajassa rahoitusmarkkinakriisissä myös yksityiskohtaisten ja testattujen jatkuvuussuunnitelmien tärkeys korostui. Myös varainhankinnan monipuoliseen hajauttamiseen kiinnitetään suositusluonnoksissa erityistä huomiota. Näillä varautumistoimenpiteillä pyritään varmistamaan mahdollisimman häiriötön toiminta yllättävissä likviditeettiä uhkaavissa kriisitilanteissa.

Jatkuvuussuunnitelmien huolellinen laatiminen ja varainhankinnan monipuolinen hajauttaminen ovat keskeisiä toimia markkinahäiriöiden varalta.

Jo yli vuoden kestänyt rahoitusmarkkinoiden häiriötilanne on ollut laajempi, vaikutuksiltaan suurempi ja pitkäkestoisempi kuin mitä pankit olivat stressitesteissään olettaneet. Stressikenaarioita onkin syytä laajentaa kattamaan esimerkiksi useamman markkinan yhtäaikaiset häiriöt tai joidenkin markkinoiden sulkeutuminen kokonaan. Muiden riskien stressitestauksessa on myös syytä arvioida vaikutukset pankin likviditeettitilanteeseen, koska likviditeettiriski voi toteutua myös muiden riskien toteutumisen seurauksena.

Valvonnan kattavuus ja valvontayhteistyö korostuvat

Valvonnan tavoitteena on varmistaa, että kokonaisvaltai-

nen likviditeettiriskin hallinnan kehikko on luotu ja otettu käyttöön koko organisaatioon. Valvonnassa tulee huomioida valvottavien koko sekä liiketoiminnan laatu, laajuus ja monimuotoisuus, aivan kuin vakavaraisuudenkin hallintaa arvioidessa. Valvontaviranomaisten on tehtävä säännöllisiä, kattavia riskiarvioita ja täydennettävä niitä pankkien sisäisillä raporteilla ja markkinainformaatiolla. Niiden tulee vaatia välittömiä korjaustoimenpiteitä, mikäli riskipositio on liian suuri tai riskienhallinnan menetelmät ja varautumistoimenpiteet riittämättömiä.

Valvottavien kansainvälistyessä valvovien viranomaisten tiiviin kansainvälisen yhteistyön ja tietojen vaihdon merkitys on jatkuvasti korostunut.

Julkaistut raportit ja selvitykset

CEBSin konsultaatiolla olleet alustavat suositukset ja saadut palautteet ovat luettavissa CEBSin internetsivuilla osoitteessa <http://www.c-ebs.org/Publications/Consultation-Papers/CP11-CP20.aspx>. Euroopan komissiolle lähetettävä vastaus komission neuvonantopyyntöön julkaistaan syyskuussa osoitteessa <http://www.c-ebs.org/Publications/Advice/2008.aspx>.

Baselin pankkivalvontakomitean julkaisemat periaatteet ja raportit löytyvät BISin internetsivuilta osoitteista <http://www.bis.org/publ/bcbs138.htm> sekä <http://www.bis.org/publ/bcbs69.htm>.

Lisätietoja antaa

pankkitarkastaja Meri Rimmanen, puhelin 010 831 5379.

UUSI LAKI RAHANPESUN JA TERRORISMIN RAHOITTAMISEN ESTÄMISESTÄ JA SELVITTÄMISESTÄ VOIMAAN 1.8.2008

Uusi laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä (503/2008) tuli voimaan 1.8.2008. Lailla pantiin Suomessa täytäntöön EU:n kolmas rahanpesudirektiivi. Laki korvasi vuonna 2003 uudistetun lain rahanpesun estämisestä ja selvittämisestä.

Lain tavoitteena on estää rahanpesua ja terrorismin rahoittamista kehittämällä rahoitusalaalla toimivien ja muiden lain soveltamisalaan kuuluvien yritysten asiakkaan tuntemiseen ja riskienhallintaan liittyviä menettelytapoja. Lain keskeisenä lähtökohtana on riskiperusteinen lähestymistapa. Se tarkoittaa, että ilmoitusvelvolliset voivat sopeuttaa asiakkaan tuntemista koskevat toimenpiteensä omaan toimintaansa liittyvien rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskien mukaisesti. Riskiperusteinen arviointi edellyttää, että Ratan valvottavalla on toimintansa luonteeseen ja laajuuteen nähden riittävät menetelmät, joilla se pystyy arvioimaan toimialaansa, tuotteisiinsa, asiakkaisiinsa ja palveluihinsa liittyvät rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskit. Lain siirtymäsäännöksen mukaan valvottavien on kehitettävä omat riskienhallintaa koskevat menetelmänsä

1.8.2009 mennessä.

Lakiin on säädetty myös entistä yksityiskohtaisempia säännöksiä asiakkaiden tunnistamisesta ja tuntemisesta (customer due diligence). Ratan valvottavien tulee kehittää sekä asiakkaan tuntemiseen liittyviä prosessejaan että riskienhallintaansa. Asiakaskunnan tunteminen riskilähtöisesti merkitsee myös, että olemassa olevia asiakassuhteita arvioidaan kriittisesti ja asiakkuudet luokitellaan riskien mukaisesti. Asiakkaista hankittuja tietoja tulee myös päivittää. Myös lisätietojen hankkiminen voi olla tarpeen, sillä uusi laki edellyttää muun muassa tosiasiallisen edunsaajan, kuten oikeushenkilön omistajien, tunnistamista. Luottotietolakia muutettiin tässä samassa yhteydessä siten, että ilmoitusvelvolliset voivat hankkia tietoja asiakkaasta sekä asiakassuhteen perustamisvaiheessa että rahanpesua tai terrorismin rahoitusta epäiltäessä myös luottotietorekisteristä.

Tavanomaista suurempi rahanpesun tai terrorismin rahoituksen riski liittyy esimerkiksi etätunnistettuihin asiakkaisiin.

Kun rahanpesun tai terrorismin rahoituksen riski on tavanomaista suurempi, asiakkaan tuntemista koskevat toimet on tehtävä erityisen huolellisesti. Tavanomaista suurempi riski liittyy muun muassa kirjeenvaihtajapankkisuhteisiin, etätunnistettuihin asiakkaisiin ja toisen valtion poliittisesti vaikutusvaltaisiin henkilöihin.

Uutta on myös asiakassuhteiden ja transaktioiden jatkuva seuranta riskiperusteisesti, jotta ilmoitusvelvollinen voi havaita poikkeukselliset ja epäilyttävät liiketoimet.

Lisätietoja antavat

lakimies Tuija Nevalainen, puhelin 010 831 5294 ja

lakimies Maarit Pihkala, puhelin 010 831 5240.

Ratan tutkimat arvopaperimarkkinoiden valvontatapaukset 2003–8/2008

	2003	2004	2005	2006	2007	31.8.2008
Tutkittu yhteensä	57	61	41	62	65	50
Keskeneräisiä					27	17
Sisäpiirintiedon väärinkäyttö	28	24	18	29	45	30
Kurssimanipulaatio	11	12	6	10	5	7
Tiedonantovelvollisuus	18	21	13	21	12	8
Muut	0	4	4	2	3	5
Tutkintapyyntö poliisille	7	5	1	3	2	2
Julkinen huomautus	–	–	2	–	1	1
Julkinen varoitus		–	–	–	–	1

2003-2007 "Tutkittu yhteensä" luku kuvaa sinä vuonna päättyneitä tapauksia. 31.8.2008 luku "Tutkittu yhteensä" sisältää sekä tällä kaudella päättyneet että keskeneräiset tutkimukset.

Ratalla on ollut vuoden 2008 aikana tutkinnassa yhteensä 50 valvontatapauksia, joista tutkinta on kesken 17 tapauksessa.

Rata on tehnyt vuoden 2008 aikana poliisille kaksi tutkintapyyntöä sekä antanut yhden julkisen huomautuksen ja yhden julkisen varoituksen.

Rata on antanut 14 rikemaksua sisäpiiri-ilmoitusten laiminlyönnistä määräajassa. Rata on saanut markkinoilta viisi ilmoitusta epäilyttävistä arvopaperikaupoista tai muista liiketoimista.

Julkaisun tiedot

ISSN 1459-644X

Kuvat: iStock

Päätoimittaja

Anneli Tuominen

Toimitus

Rahoitustarkastuksen viestintä

Toimitusneuvosto

Terhi Lambert-Karjalainen

Pirjo Kyyrönen

Anu Ranta

Juha Savela